

KUNSTNERTAPETER

FORHISTORIE OG DEFINITION

Danske kunstnertapeter udgjorde sin egen særlige gruppe inden for tapetproduktionen i tidsrummet fra ca. 1930 til ca. 1965. De tre og et halvt årti var kunstnertapeterens storhedstid, og det var en periode, der faldt sammen med den modernistiske bevægelse inden for arkitekturen.

Tapet og arkitektur var og er tæt forbundet. Hvor der bruges tapet, er tapetet det sidste lag i udsmykningen og overfladebehandlingen af et rum. Tapet præger uundgåeligt den arkitektur, som det optræder i, og tapet er i sit udgangspunkt rumkunst. Om tapetet aktivt forholder sig til og bidrager til den arkitektoniske sammenhæng, som det indgår i, varierer imidlertid fra det ene eksempel til det andet. Det gjaldt også de danske kunstnertapeter, der blev trykt i den modernistiske periode.

Baggrunden for det 20. århundredes kunstnertapeter var det foregående århundredes teknologiske udvikling. Industrialise-

1. Erik Stengades hus på Toftøjevej, Vanløse. Skydedør med Gunnar Aagaard Andersens Flora Danica-tapet i ark (ca. 1943), 1948.

ringen af tapetfabrikationen tog for alvor fart i anden halvdel af 1800-tallet. De tekniske forudsætninger var faldet på plads i årtierne forinden. I 1798 havde franskmændene Louis-Nicolas Robert fundet en metode til at fremstille papir i lange baner, og i de følgende år blev teknikken forbedret. Indtil da var tapet udelukkende blevet trykt på ark. I Danmark var den første papirmaskine i gang i 1829. Da det i 1839 lykkedes den engelske kattuntrykker Charles Potter og hans værkfører Walmsley Preston at få det maskinelle valsetryk, der hidtil var blevet brugt til kattuntryk, til også at kunne fungere på papir, var en ny tid for tapetet kommet. Der var hermed skabt et effektivt alternativ til bloktrykket. De første maskintrykte tapeter kom frem i 1841 i England. Især England og Tyskland havde allerede i 1850'erne en stor produktion af maskinfremstillet tapet, og teknikken udviklede sig hurtigt op igennem sidste halvdel af århundredet. I 1880'erne havde Tyskland indtaget den førende position på det internationale tapetmarked.

Danmark fulgte efter de store europæiske lande i denne udvikling. I 1871 anlagde

cand.polyt. Carl Krüger den første danske tapetfabrik, der lige fra begyndelsen var understøttet med trykkemaskiner.¹ I 1890'erne var det derimod Tapetfabrikken Fiona, der førte an inden for industrialiseringen af den danske tapetproduktion, da den anskaffede et stort antal maskiner til valsetryk. Den danske import af udenlandsk masseproduceret tapet voksede desuden eksplosivt i denne periode, og Tyskland var hovedleverandør.

Industrialiseringen blev ikke mødt med glæde af alle. Med den mere rationelle arbejdsgang faldt priserne på tapet, og efter manges mening faldt også kvaliteten i både teknisk og kunstnerisk henseende. I anden halvdel af 1800-tallet var kunstnere imidlertid jævnligt involveret i forlæggene til de dyre håndtrykte såvel som de finere maskintrykte tapeter. Et dansk eksempel er kunstmaleren C.N. Overgaard, der i 1886 blev tilknyttet firmaet Bernh. Schrøder, Nielsen og Hansen for at tegne flere af dets tapetmønstre. Set ud fra en kunstnerisk eller æstetisk synsvinkel garanterede inddragelse af kunstnere dog ikke i sig selv for et tilfredsstillende resultat.

I England kritiserede Arts and Crafts-bevægelsen de industrielt fremstillede pro-